

Dragana Gavrilović-Obradović

PROJEKTNIM AKTIVNOSTIMA U PROJEKTHOJ NASTAVI DO KVALITETNIJEG ZNANJA

Sažetak

Vreme u kojem živimo je vreme velikih promena, a te promene reflektuju se i na nastavu. Učenike treba osposobiti za permanentno obrazovanje, odnosno učiti ih da uče. U skladu sa tim, učitelji i nastavnici moraju menjati svoj odnos prema poslu i stil rada. Kvalitet nastave zavisi, u najvećoj meri, od učiteljevih ličnih i stručnih kompetencija. Savremena nastava stavlja učenika u središte nastavnog procesa, a pred učitelja se stavljaju brojni zahtevi i obaveze kako bi nastavni proces bio uspešan. Učitelj treba da je profesionalac, stručan, kreativan, istraživač, kritički orijentisan, ali i da ima razvijen osećaj za senzibilitet i emocije svojih učenika. Upravo integrisanim nastavnim pristupom i raznovrsnim projektnim aktivnostima, menja se i uloga učenika. I učenici se stavljaju u poziciju istraživača, kreatora, prezentera i evaluatora. Kada je u pitanju projektna nastava, u kojoj se do saznanja dolazi istraživanjem određene teme, od učenika se traži i samostalnost u istraživačkom procesu, uz očekivani produkt. Od cilja do ishoda, učitelji primenjuju različite metode, kao i Blumovu taksonomiju, kako bi kod učenika podstakli razvoj do odgovarajućeg nivoa kreativnosti i stvaralaštva. Uz, to, razvijaju se i najrelevantnije kompetencije potrebne za celoživotno učenje. U radu su prikazane pojedine projektne aktivnosti, kao primeri dobre prakse, kojima se, interdisciplinarnim pristupom, rešavao određeni problem ili produbljivala znanja učenika. Kao rezultat, ostvareni su očekivani ishodi svake aktivnosti.

Ključne reči: projektne aktivnosti, integrisani pristup, projektna nastava, Blumova taksonomija, ciljevi, kompetencije i ishodi.

Projektna nastava

Projektna nastava je oblik vaspitno-obrazovnog rada koji počiva na savremenom shvatanju procesa nastave i učenja, kao i izmenjene uloge učenika u tom procesu. Omogućava podsticanje razvoja različitih znanja, veština i sposobnosti učenika neophodnih za 21. vek. Projektna nastava podstiče razvoj kompetencija koje će učenicima omogućiti da postanu odgovorni građani, koji će se efikasno nositi sa izazovima u budućem društvenom i profesionalnom životu (Krauss i Boss, 2013).

S obzirom na navedene okolnosti i kriterijume, kao i na karakteristike obrazovnog sistema u Srbiji i kontekst u kojem on funkcioniše, u ovom trenutku, izdvojene su sledeće opšte i međupredmetne kompetencije (ZVKOV, 2013):

1. Rad sa podacima i informacijama
2. Rešavanje problema
3. Saradnja
4. Digitalna kompetencija
5. Odgovoran odnos prema zdravlju
6. Kompetencije za celoživotno učenje
7. Odgovorno učešće u demokratskom društvu
8. Estetička kompetencija
9. Komunikacija
10. Odgovoran odnos prema okolini
11. Preduzimljivost i orijentacija ka preduzetništvu

Navedene kompetencije izdvojene su kao najrelevantnije za adekvatnu pripremu učenika za aktivnu participaciju u društvu i celoživotno učenje, pri čemu se uspešno razvijaju primenom projektne nastave uz upotrebu informaciono-komunikacionih tehnologija (Službeni glasnik RS 10/2017). Osnovna promena koju donosi orijentacija ka opštim i međupredmetnim kompetencijama ne znači uvođenje novih predmeta, niti dodatnih časova. Promena se ogleda u dinamičnijem i angažovanijem kombinovanju znanja, veština i stavova relevantnih za različite realne kontekste koji zahtevaju njihovu funkcionalnu primenu. Dobro planirana i osmišljena projektna nastava ima za cilj dolaženje do saznanja istraživanjem određene teme. Projektna nastava definiše se i kao metod rešavanja problema koji od učenika traži samostalnu aktivnost i zahteva produkt.

Projektnu nastavu treba planirati i organizovati tako da sadrži sve potrebne korake (Mihailović, 2021:6):

- definisanje cilja i ishoda koji se projektom žele postići;
- planiranje aktivnosti koje odgovaraju temi projekta, odnosno cilju projekta (podela aktivnosti, izbor materijala, metoda rada, definisanje mesta i dinamike rada);
- realizaciju planiranih aktivnosti,
- prikaz dobijenih rezultata i produkata projekta,
- vrednovanje projekta (procenu ostvarenosti definisanih ciljeva i ishoda, ukazivanje na uspehe i teškoće u toku realizacije projekta).

Iz prethodno navedenog, uočava se da početak projektnih aktivnosti zahteva definisanje cilja i ishoda. Takođe, vrednovanje projekta, kao završna faza, zahteva procenu ostvarenosti definisanih ciljeva i ishoda.

Iako su ciljevi učenja i ishodi učenja dva različita koncepta, ishodi proizilaze iz ciljeva. Ciljevi opisuju ono što nastavnik želi da nauči učenika u toku realizacije aktivnosti, a ishodi predstavljaju ono što je učenik na kraju procesa učenja naučio.

Ishodi učenja, u širem smislu, shvataju se kao konkretizacija kompetencija koje studenti i učenici treba da razviju tokom učenja (Lungulov, 2015). Izvori ishoda učenja nalaze se u aktivnostima onoga koji uči (Slatina, 2011). Ovakvo određenje inicira pomeranje fokusa obrazovnog procesa sa nastavnika i nastavnog sadržaja na studenta/učenika (Lončar-Vicković i Dolaček–Alduk, 2009; Ćorić i Popović, 2011; Lungulov, 2015).

Primena Blumove taksonomije u projektnoj nastavi

Upravo promene statusa učenika u nastavnim sistemima usled kojih on dospeva u centar procesa učenja, kao i nova saznanja iz oblasti pedagogije i psihologije, uslovile su nastanak izmena u originalnoj Blumovoj taksonomiji. One se odnose na terminologiju i strukturu procesa koji je u osnovi taksonomije. Terminološke promene su prepoznatljive po tome što su za nazive šest kategorija taksonomije prvobitno korišćene imenice, a u reviziji su preimenovane u glagole.

Slika 1. Originalna i revidirana taksonomija kognitivnog procesa

(izrađeno na osnovu: digitalnaucionica.edu.rs/wp-content/uploads/2018/10/revidirana-blumova-taksonomija.jpg)

Druga promena u strukturi taksonomije jeste uvođenje dodatne dimenzije saznavanja. To znači da revidirana taksonomija ima dve dimenzije: prvu predstavljaju kognitivni procesi, dok drugu dimenziju čini znanje. Dimenzija znanja usmerena je na poznavanje sadržaja i opisuje tip znanja koje treba da se stekne. Prilikom opisivanja kategorija znanja koriste se imenice. To su:

1. Činjenično znanje (znanje terminologije i znanje specifičnih detalja i elemenata);
2. Konceptualno znanje (znanje klasa i kategorija, principa i generalizacija, znanje teorija, modela i struktura);
3. Proceduralno znanje (znanje specifičnih veština i algoritama, specifičnih tehnika i metoda, znanje kriterijuma na osnovu kojih se bira način delovanja);
4. Metakognitivno znanje (znanje strategija, znanje kognitivnih procesa i samopoznavanje)

Na osnovu prikazanih osobina revidirane Blumove taksonomije, može se zaključiti da obrazovni ciljevi i zadaci imaju dve dimenzije, pa je moguće izraditi dvodimenzionalnu taksonomsku tabelu. U ovoj tabeli redovi predstavljaju četiri kategorije dimenzije znanja, a kolone šest kategorija dimenzije kognitivnih procesa. Svest o tome šta učenik treba da zna i bude u stanju da uradi određen je u odnosu na dve dimenzije taksonomije i može biti grafički predstavljen u jednoj od ćelija taksonomske tabele.

Tabela 1. Dvodimenzionalna taksonomska tabela (prema: Krathwohl, 2002)

		Dimenzija kognitivnog procesa					
		1. Sećati se	2. Razumeti	3. Primeniti	4. Analizirati	5. Evaluirati	6. Kreirati
Dimenzija znanja	Činjenično znanje						
	Konceptualno znanje						
	Proceduralno znanje						
	Metakognitivno znanje						

Iz tabele se, po dijagonalnoj liniji, može uočiti da se od glagola „nabraja“, u najnižoj kategoriji, dolazi do glagola „stvora“, u najvišem kognitivnom procesu kreativnosti. Kada su u pitanju mogućnosti za zadovoljavanje potreba darovitih učenika, one se nalaze u najnovijim

promenama koje su bazirane na stvaralačkim i kreativnim aktivnostima učenika. Mnogi pristupi za razvijanje kreativnog mišljenja uključuju rešavanje problema, kreativne umetničke medije i programe za čitanje, promene kurikuluma i njegovo drugačije administrativno uređenje, izmene uticaja nastavnika i klime u razredu, nove mehanizme motivisanja, kao i razne posebne programe za kreativnost (Maksić, 2007).

Napomenimo i da je kreativnost najveći dar, „božji dar“ ljudske inteligencije. Kreativnost je dvojak proces: proces razvijanja i stvaranja originalnih i vrednih ideja i proces implementacije novih ideja u praksu (Gavrić, 2021). Upravo, projektna nastava usmerena je na razvijanje viših kognitivnih sposobnosti, socijalnih veština i stvaralaštva, razvijanje kreativnosti.

Primena Blumove taksonomije u projektnoj nastavi može se sagledati i kroz listu radnji tokom projektna nastave (Gavrić, 2021).

- Stvaranje: prikaz nove povezanosti među idejama (rekonstruisati, povezati, osmisлити, stvoriti).
- Evaluacija: pravedan stav ili odluka (procenjivati, raspravljati, vrednovati, kritikovati, oceniti, proveriti).
- Sintezа: prikaz povezanosti među idejama (zaključivati, povezivati, dopunjavati, integrisati).
- Analiza: prikaz koncepcije među idejama (upoređivati, ispitivati, eksperimentisati, izdvajati, klasifikovati).
- Primena: korišćenje informacija u novim situacijama (primeniti, demonstrirati, pokazati, rešavati, koristiti, izvršavati).
- Razumevanje: objašnjavanje ideja (razlikovati, klasifikovati, opisivati, objašnjavati, prepoznavati).
- Znanje: Podsećanje na činjenice (memorisati, ponavljati, izlistavati, kopirati).

Prva dva nivoa, znanja i razumevanja, ostvaruju se i u klasičnoj nastavi. Ostali, viši nivoi Blumove taksonomije, realizuju se, najčešće, tokom projektnih aktivnosti u projektnoj nastavi.

Projektna aktivnosti

Projektna, odnosno interaktivna aktivnosti u praksi, podrazumevaju primenu drugačijih postupaka i metoda u nastavnoj praksi, kao i sagledavanje različitih dimenzija jednog problema, iz raznih perspektiva. Mogućnosti su višestruke, jer ne postoje stroge granice između predmeta. Najvažnije je podstaći učenike na učešće i staviti ih u poziciju istraživača.

Radi definisanja sistema rada nastavnika i učenika u projektnoj delatnosti, M. Aleksandrova Smirnova (Vilotijević i sar, 2019) taj proces je podelila na sledeće etape: *ciljna* (određivanje ciljeva i formiranje radnih grupa), *analitička* (analiza problema, postavljanje zadataka i raspodela uloga u grupi), *istraživačka* (rešavanje postavljenih zadataka), *konstrukcijska* (analiza stepena ostvarenosti svakog zadatka i konstruisanje projekta), *prezentaciona* (prezentacija projektnih aktivnosti) i *refleksivno-ocenivačka* (ocena rezultata i procesa realizacije projekta). Za svaku etapu, potrebno je odrediti pojedinačne aktivnosti nastavnika i učenika. To je put od cilja do ostvarenja ishoda učenja, odnosno realizacije produkta projekta.

Kada je u pitanju organizacija projektna nastave, iz *Pravilnika* se može zaključiti (Službeni glasnik RS 10/2017), da projekti mogu biti organizovani na nivou: odeljenja, razreda, škole ili u saradnji više škola. Dužina trajanja projekta može biti od nekoliko časova do nekoliko meseci, i roditelji treba da budu upoznati sa svrhom projektna nastave i njenim najvažnijim ishodima.

Načini prezentovanja projekta, odnosno promovisanja projektnih aktivnosti, mogu biti veoma različiti, i u njih spadaju: izložbe, priredbe, predstave, javni časovi, odeljenske novine, članci u školskim novinama, gostovanja na lokalnim televizijama, digitalna izdanja (prezentacije, kratki filmovi i slično). Način prezentovanja projekta zavisi od mnogobrojnih faktora. Da bi se

projektnim aktivnostima došlo do kvalitetnijeg znanja, pored jasno definisanog cilja i očekivanih ishoda, neophodno je definisati i aktivnosti nastavnika i učenika. Njihove uloge u projektnoj nastavi bitno su izmenjene u odnosu na tradicionalnu nastavu. Nastavnik/učitelj nije više ključni izvor znanja i informacija, puki prenosilac nastavnog sadržaja. Od njega/nje očekuje se profesionalnost, stručnost, kreativnost, istraživački i kritički duh, ali i razvijen osećaj za senzibilitet i emocije svojih učenika. Ni učenik više nije pasivni primalac informacija. Učenici se takođe stavljaju u poziciju istraživača, kreatora, prezentera i evaluatora.

U nastavku rada biće, u kraćim formama, prikazani određeni projekti koje smo realizovali moji učenici i ja, u prethodne dve godine. S obzirom na naslov rada, *Projektnim aktivnostima do kvalitetnijeg znanja*, projekti neće biti opisani u celosti, već sa aspekta aktivnosti učenika i učiteljice, sa kratkim prikazom njihovih produkata. S obzirom da nema ujednačene forme pisanja projekata, na učitelju je da osmisli prikaz aktivnosti realizovanih na „putu“ od cilja do ishoda projektnih aktivnosti.

Primeri iz prakse

Naziv projekta: *Imam pravo da se hranim zdravo* (drugi razred)

Cilj projekta: Usvajanje znanja o zdravoj i nezdravoj hrani, njenom uticaju na pravilan rast i razvoj. Razvijanje zdravstvene kulture kod učenika;

Aktivnosti učenika

- Objašnjava, iskazuje svoja osećanja verbalno, pantomimom, igrom uloga, fotografijom;
- Pažljivo sluša sagovornika i učestvuje u razgovoru;
- Iznosi svoje mišljenje i obrazlaže svoje ideje i predloge;
- Odgovara na pitanja;
- Posmatra, opaža i zaključuje;
- Demonstrira svoje radove;
- Izlazi u školsko dvorište i okolinu;
- Sakuplja jesenje plodove u prirodi;
- Posećuje i obilazi piljarnice, pijace, voćnjak, hladnjaču;
- Čita, piše i recituje;
- Gleda i daje svoje mišljenje o filmu *Pravilna ishrana*;
- Uz pomoć učiteljice kreira *Piramidu ishrane i tanjir pravilne ishrane*;
- Rešava matematičke zadatke;
- Peva pesme i osmišljava pokrete;
- Vežba, igra igre skupova i pogađanja;
- Crta, boji i osmišljava praktične radove;

Aktivnosti učiteljice

- Predlaže temu i podteme projekta;
- Razgovara sa učenicima;
- Priprema zadatke i materijal za rad;
- Predlaže oblik prezentacije;
- Daje objašnjenja za rad;
- Usmerava rad i podstiče aktivnost učenika;
- Postavlja pitanja i podstiče diskusiju i iskazivanje mišljenja;
- Motivise, pomaže, prati rad učenika;
- Priprema okolinu i roditelje za učešće u projektu;
- Priprema pitanja za stručnjake;
- Razvrstava učenike u grupe sa određenim zaduženjima;
- Izrađuje naslov za projekat *Imam pravo da se hranim zdravo*;
- Demonstrira vežbe za pravilan razvoj tela;
- Podstiče rešavanje različitih matematičkih zadataka koji su u korelaciji sa temom projekta;
- Demonstrira didaktičke igre – piramida (piramida ishrane);
- Uređuje pano i učionicu;

- Izrađuje figure od plastelina i jesenjih plodova;
- Osmišljava razredni pano sa zdravim namirnicama;
- Uz pomoć učiteljice i roditelja fotografiše, otprema i šalje fotografije;
- Izražava osećanja i empatiju prema drugima na različite načine;
- Vrednuje svoj rad i aktivnost tokom realizacije projekta.
- Organizuje prezentaciju projekta u školi i za roditelje;
- Vrednuje svoju i aktivnost učenika u realizaciji projekta;
- Sagledava ostvarenost ciljeva i ishoda.

Realizacija projekta

1. aktivnost: tematski dan: zdrava užina – 16. oktobar: Svetski dan hrane

- analiza ambalaže užine koju su učenici donosili u toku jedne sedmice;
- razgovor o tome šta učenici uživaju;
- pevanje pesme *Ako želiš mišice* po sluhu;
- analiza pesme;
- benefiti svakodnevnog konzumiranja voća i povrća;
- Učenici (dobijaju dva ista papira) na jednom papiru crtaju ili izlistavaju (ko ume da piše) koje voće se spominje u pesmi;
- demonstriraju, čitaju i obrazlažu svoje mišljenje;
- izrada mape uma na temu zdravlja uz korišćenje digitalnog udžbenika i lekcije *Čuvajmo zdravlje*;
- crtanje skupova sa zdravim namirnicama i izdvajanje skupova voća, povrća, mesa, žitarica i mlečnih proizvoda i brojanje njihovih elemenata;
- pisanje reči i rečenica od naučenih štampanih slova latinice;
- analiza zdrave užine koju su učenici doneli;
- opisivanje zdravih namirnica i razgovor o njihovom značaju;
- zajedničko degustiranje zdravih namirnica;
- primena zdravstveno-higijenskih mera pre, u toku i nakon užine;
- obaveze i dužnosti redara;
- značaj sporta i boravka na svežem vazduhu;
- dogovor oko fotografisanja, snimanja i slanja materijala;

2. aktivnost: Film o zdravoj ishrani

- razgovor o mapi uma i o tome šta nam je sve potrebno za očuvanje zdravlja;
- ishrana – raznovrsnost i redovnost (razgovor, analiza, primeri, plakati);
- demonstracija primera iz digitalnog udžbenika;
- prikazivanje filma o zdravoj ishrani (iz digitalnog udžbenika) u kojem nutricionista govori o zdravim namirnicama;
- razgovor o utiscima i poruci;
- bojanje na temu zdravih namirnica – analiza i bojenje;
- čitanje i obrazlaganje mišljenja;
- sagledavanje sličnosti i razlika;

3. aktivnost: Piramida i tanjir pravilne ishrane

- primeri iz digitalnog udžbenika;
- piramida i tanjir pravilne ishrane– plakati: analiza, objašnjenje, značaj;
- grupni rad učenika na zadatku: *Naš meni zdrave hrane*;
- učenici demonstriraju svoje radove, objašnjenje i obrazloženje urađenog;
- higijena ruku i prostora;
- užina u školskoj kantini;
- dogovor oko uređenja panoa;

4. aktivnost: Tematski dan: Jesen u mom sokaku

- šetnja našim krajem (sokakom) i uočavanje odlika jeseni;
- sakupljanje jesenjeg lišća na ulici;
- sakupljanje jesenjeg lišća u školskom dvorištu;
- sakupljanje jesenjih plodova;
- estetsko uređenje panoa;
- estetsko uređenje učionice;
- praktični radovi od jesenjih plodova i plastelina;
- uređenje izložbenog prostora;
- higijena ruku i prostora;
- dogovor oko fotografisanja i snimanja, kao i slanja materijala;
- pevanje pesme *Zdrava hrana*: https://www.youtube.com/watch?v=QPe0Lx_GGE4
- prosleđivanje pesme deci na Viber grupu i Google učionicu;

5. aktivnost: Obilazak pijarnica, pijaca, voćnjaka i hladnjače

- obilazak dve pijarnice i ulične pijace;
- uočavanje zdravih namirnica;
- nabiranje jesenjih proizvoda i razvrstavanje prema različitim kriterijumima;
- razgovor sa prodavcima, odakle i kako proizvodi stižu na pijacu i u prodavnicu;
- kratki igrokazi: prodavac-kupac;
- poseta preduzeću „Sloga“(ekonomija) u Kaću i ulazak u magacin – skladište jabuka;
- razgovor o različitim vrstama jabuka;
- poseta voćnjaku jabuka; uočavanje odlika godišnjeg doba;
- poseta hladnjači za čuvanje voća i povrća, koju poseduju roditelji učenika, L. Š.;
- prilagođeno predavanje učenicima o značaju hladnjače;
- deci na dar: voće po izboru i voćni sok;

6. aktivnost: Tematski dan: Jabuka

- recitovanje pesme *Jabuka*;
- razgovor o utiscima;
- učenici crtaju jabuku i zapisuju njene osobine;
- 20. oktobar: Dan jabuke;
- „jabuka u matematici“- rešavanje različitih zadataka (skupovi, brojevi, upoređivanje, tekstualni zadaci);
- bojenje crteža jabuka i uređivanje „učioničkog“ drveta;
- igra: pogodi zdravu namirnicu;
- uređenje panoa;

7. aktivnost: Presentacija produkta projekta – javni čas za roditelje i goste:

- učenici prezentuju roditeljima i gostima projektne aktivnosti i primere zdrave hrane putem plakata, recitacije pesama, digitalnih sadržaja i *PowerPoint* prezentacija
- razgovor o utiscima i diskusija;

Slika 2. Produkti određenih projektnih aktivnosti

Naziv projekta: *U susret zimi i praznicima* (prvi razred)

Cilj projekta: Obrada, utvrđivanje i obnavljanje znanja o novogodišnjim i božićnim praznicima kroz različite predmete, zadatke i aktivnosti. Podsticanje prazničnog raspoloženja, razvijanje drugarstva i osećaja pripadnosti.

Aktivnosti učenika

- rešavaju *Novogodišnji kviz*;
- učestvuju u razgovoru o praznicima i zimi;
- iznose svoje utiske i zapažanja;
- izražajno čitaju pesmu *Srećna Nova godina*;
- učestvuju u razgovoru i daju svoje mišljenje o značenju nepoznatih reči;
- diskutuju o sadržaju pesme;
- donose zaključak o temi pesme;
- čitaju pesmu naglas;
- pišu u svesku po zahtevu;
- rade zadatke na nastavnim listićima;
- saopštavaju i obrazlažu svoje odgovore;
- rešavaju zadatke i pišu;
- daju primere;
- proveravaju tačnost;
- učestvuju u analizi;
- učestvuju u razgovoru o karakteristikama godišnjeg doba;
- gledaju filmske zapise iz digitalnog udžbenika;
- ispisuju kakva može biti pahuljica;
- crtaju i prave pahuljice;

Aktivnosti učiteljice

- osmišljava i vodi razgovor o zimi i praznicima;
- objašnjava rešavanje *Novogodišnjeg kviza*;
- projektuje vizuelni i zvučni zapis iz digitalnog udžbenika (filmove, slajdove...);
- demonstrira slušni i vizuelni zapis pesme: *Srećna Nova godina* Dušana Radovića, iz digitalnog udžbenika;
- pušta pesmu iz digitalnog udžbenika I podstiče razgovor o pesmi;
- motiviše učenike da sami pročitaju pesmu i izdvoje nepoznate reči, pomaže učenicima da objasne njihovo značenje kroz demonstraciju;
- vodi i osmišljava razgovor o sadržini pesme;
- zapisuje ili lepi na tabli reči i zajednički formulisane misao (*Stiže Nova godina, Deda Mraz donosi poklone*);
- daje učenicima pripremljene zadatke, kao i zadatke na nastavnim listovima;

- izvode zaključak;
- posmatraju ilustraciju;
- pevaju pesme o zimi, Deda Mrazu, Novoj godini i Božiću;
- prave kućicu za ptice od tetrapak ambalaže;
- sviraju na ritmičkim instrumentima;
- učestvuju u razgovoru na temu *Život i delo Svetog Save*;
- uočavaju karakteristike krsne slave;
- pevaju *Himnu Svetom Savi*;
- rešavaju ukrštenicu;
- boje crtež (bojanku) Svetog Save i pozadinu hrama;
- izvode zaključak o igrama u istorijskoj prošlosti i detinjstvu Svetog Save;
- igraju se;
- vrše odabir slika, tekstova i bojanki;
- uređuju odeljenski pano;
- uređuju učionicu;
- vrednuju svoju i aktivnost drugova u realizaciji projekta.
- prati i podstiče učenike u radu;
- analizira, zapisuje, proverava;
- daje nalog za pisanje i crtanje u svesci i na papirima;
- daje smernice za izradu zadataka u udžbeniku (na portalu);
- daje smernice za izradu kućice za ptice od tetrapak ambalaže;
- demonstrira pravljenje novogodišnjih ukrasa;
- podstiče zajedničko ukrašavanje učionice i panoa;
- prati igru;
- organizuje igru;
- podstiče vršnjačko učenje;
- priprema okolinu i roditelje za učešće u projektu,
- organizuje prezentaciju projekta za zaposlene u školi, i za roditelje;
- vrednuje svoju i aktivnost učenika u realizaciji projekta;
- sagledava ostvarenost ciljeva i ishoda.

Realizacija projekta

1. aktivnost: Prijatelji ptica stanarica– praktični rad: Kućica za ptice

- prikupljanje tetrapak ambalaža od mleka ili sokova;
- razgovor o značaju i važnosti brige o pticama stanaricama u toku zime;
- pravljenje kućice za ptice prema uputstvu;
- odeljenska izložba kućica;
- postavljanje kućica u školsko dvorište;
- dogovor oko fotografisanja i slanja fotografija;

Slika 3. Kućice za ptice – produkt prve projektne aktivnosti

2. aktivnost: Praktičan rad: Novogodišnje kape, ukrasi i čestitke ...

- sakupljanje kartona, ukrasnih papira, traka i ostalog potrebnog materijala za novogodišnje kape, ukrase i ukrašavanje učionice;
- pravljenje novogodišnjih kapa;
- pravljenje novogodišnjih ukrasa i čestitki;
- kićenje novogodišnje jelke;
- ukrašavanje učionice;
- pevanje pesama o zimi, Novoj godini i Božiću;
- dogovor oko fotografisanja i snimanja, kao i oko slanja materijala;

Slika 4. Produkti druge projektne aktivnosti

3. aktivnost: O Svetom Savi

- razgovor o značaju i delu Svetog Save;
- čitanje pesama i tekstova;
- film o Svetom Savi (digitalni udžbenik);
- razgovor, analiza, ilustracija;
- pevanje Himne Svetom Savi;

4. aktivnost: tematski dan – U susret školskoj slavi

- rešavanje tekstualnih zadataka na temu Svetog Save;
- rešavanje ukrštenica i pitalica na temu Svetog Save,
- čitanje i analiza teksta *Sveti Sava i đaci*;
- film o slavskim običajima i obredima (digitalni udžbenik);
- crtanje, ilustrovanje i bojenje;
- Svetosavska akademija;
- uređivanje odeljenskog panoa;
- fotografisanje i prosleđivanje fotografija roditeljima na Viber grupu i putem *PowerPoint* prezentacije;
- vrednovanje svoje i aktivnosti učenika u realizaciji projekta;

Zaključak

Interdisciplinarni pristup, integracija i korelacija temeljna su obeležja vaspitno-obrazovnog procesa učenika mlađeg uzrasta i posebno dolaze do izražaja u nastavi *Prirode i društva* od 1. do 4. razreda. Učitelj ima važnu ulogu u osvešćivanju učenika o međupovezanosti svih delova života (Walsh, 2002), primenjujući interdisciplinarni obrazovni model na samom početku školovanja. Učenici kroz saznanja te vrste razvijaju svoje psihičke sposobnosti i postaju humanije osobe, čime dolazi do izražaja vaspitna komponenta nastave (Borić i Škugor, 2012).

Još je Komenski (2007) istakao da se predmetna rascepanost sukobljava s dečjim doživljajem sveta, i zahtevao je da se uči „sve vezano što je po sebi vezano“, težeći tome da se u jednu celinu poveže nastava reči, jezika i stvari, odnosno, kuća, škola i život. Upravo su nova tematska planiranja i inovacije dobar način za to, posebno jer će nove teme u okviru svakog predmeta biti obrađene iz drugačije perspektive. Zato učenika treba osposobljavati za permanentno obrazovanje, a to, pre svega, podrazumeva učenje učenja (Arsić, 2000). Nastava današnjice traži od učenika da učestvuju, pitaju, razmišljaju, kritikuju i sarađuju. Na taj način, steći će neophodne i samostalne kompetencije. Takođe, pisanje projekata danas je neophodno. To je pismenost koja je veoma važna za uključivanje u systemske projektne aktivnosti. Ukoliko ranije sa učenicima počnemo da realizujemo različite projektne aktivnosti, oni će pre biti spremni za uključivanje, ali i osmišljavanje, projekata na različitim nivoima ostvarenja.

Literatura

1. Arsić, M. (2000). *Kako unapređivati nastavu*. Kruševac: Visoka škola za obrazovanje.
2. Borić, E., Škugor, A. (2012). Interdisciplinarnost sadržaja nastave Prirode i društva. *Módszertani Közlöny*, 72 – 83.
3. Gavrić, Z. (2021). *Projektna nastava 3* (priručnik za učitelje). Beograd: Logos, Klett, Freska.
4. Komenski, J. A. (2007). *Velika didaktika*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
5. Krauss, J., Boss, S. (2013). *Thinking Through Project Based Learning, Guiding Deeper Inquiry*. Thousand Oaks: Corwin
6. Lončar–Vicković, S., Dolaček–Alduk, Z. (2009). *ISHODI UČENJA - priručnik za sveučilišne nastavnike*. Osijek : Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera.
7. Lungulov, B. (2015). *Analiza ishoda učenja kao indikatora kvaliteta visokog obrazovanja*. Novi Sad: Prirodno–matematički fakultet.
8. Maksić, S. (2007). *Darovito dete u školi*. Beograd: Zavod za udžbenike.
9. Mihailović, Biljana (2021). *Projektna nastava 4*. Beograd: Vulkan.
10. *Pravilnik o planu nastave i učenja za prvi ciklus osnovnog obrazovanja i vaspitanja i programu nastave i učenja za prvi razred osnovnog obrazovanja i vaspitanja* (Službeni glasnik RS 10/2017).
11. Slatina, M. (2011). *Ishodi učenja/studiranja u bolonjskoj edukacijskoj ponudi*. Preuzeto sa pedagogijaffsa.com/download/ishodi_ucenja.pdf
12. ZVKOV. *Standardi opštih međupredmetnih kompetencija za kraj srednjeg obrazovanja*, Beograd: Zavod za vrednovanje kvaliteta obrazovanja i vaspitanja, 2013.
13. Vilotijević, M., Vilotijević N., Mandić, D. (2019): *Projektna nastava u IKT okruženju*, Beograd: Učiteljski fakultet–ZUOV.
14. Walsh, B. K. (2002). *Kurikulum za prvi razred osnovne škole: stvaranje razreda usmjerenog na dijete*. Zagreb: Pučko otvoreno učilište Korak po korak.

TOWARDS QUALITY KNOWLEDGE THROUGH PROJECT-ORIENTED TEACHING

Abstract

The times we live in carry great changes, which are felt in the teaching process as well. Students should be encouraged to view education as a permanent process, that is, they should be taught how to learn. Accordingly, it is necessary for teachers to adopt a changed attitude towards

work and working habits. Quality of teaching depends, to a great extent, on teachers' personal and professional competencies. Modern teaching places the student at the center of the teaching process, and the teacher faces numerous requirements and obligations, in order for the teaching process to be successful. The teacher needs to be professional, competent, creative, a researcher, critically oriented, but also to recognize the affinities and emotions of his/her students. An integrated teaching approach and various project activities create a change in the role of students, as well. Students are also placed in the position of researchers, creators, presenters and evaluators. When it comes to project teaching, in which knowledge is gained by researching a certain topic, students are required to be independent during the research process, as well as to produce the expected end result. From goal to outcome, teachers apply a variety of methods, as well as Bloom's taxonomy, in order to encourage student development towards the desired level of creativity. In addition, the most relevant competencies needed for lifelong learning are developed. This paper presents certain project activities, as examples of good practice, which, through an interdisciplinary approach, solved a certain problem or deepened students' knowledge. As a result, the expected outcomes of each activity were achieved.

Key words: *project activities, integral approach, project teaching, Bloom's taxonomy, objectives, competencies and outcomes*